

Sophokleswedstrijd 2014-15: *Oidipous Tyrannos* 362-379

(ed. Hugh Lloyd-Jones = Loeb Classical Library, 1997²)

De *Oidipous* is voor velen – te beginnen met Aristoteles – dé Griekse tragedie bij uitstek. Samen met *Antigone* behoort dit stuk tot de westerse canon, en zeker / ook tot de canon in het onderwijs. (Ironisch genoeg behaalde Sophokles met dit stuk niét de overwinning in de tragediewedstrijd.) Veel uitleg bij het stuk als geheel is dan ook niet nodig.

De wedstrijdtekst komt uit het eerste epeisodion. Sinds de proloog weten de personages door een orakel uit Delphi dat de pest maar uit Thebe zal verdwijnen als de moordenaar van de vroegere koning Laios wordt gevonden en verbannen. Oidipous, die ook al de sfinx had overwonnen, zal er werk van maken... Na de parodos, waarin het koor een klaaglied over de pest zingt, begint Oidipous aan de voor hemzelf fatale speurtocht naar de dader. Hij ontbiedt Teiresias, de blinde ziener die het best geplaatst lijkt te zijn om hem te helpen. Oidipous' verzoek: "red jezelf, red de stad, red mij, red ons van de bezoedeling door deze moord" (312-313). Maar Teiresias weigert te spreken: "Jullie hebben geen inzicht (οὐ φρονεῖτε). Ik zal mijn ellende niet onthullen, laat staan die van jou" (328-29). Oidipous wordt kwaad (meermaals ὀργή), en gaat de ziener verdenken en beschuldigen van medeplichtigheid aan de moord op Laios. Daarop vertelt Teiresias de waarheid, aanvankelijk in bedekte termen, maar nu ondubbelzinnig. De passus bevat enkele van de beroemdste verzen uit de Griekse literatuur.

Het vervolg is bekend. Oidipous gelooft Teiresias niet – kan hem niet geloven. Maar de rest van de tragedie leidt tot steeds duidelijker bevestiging van de beschuldiging. De schellen vallen hem van de ogen, en ook zijn moeder en vrouw, Iokaste, komt tot inzicht. Voor allebei met de gruwelijke zelfgekozen gevolgen.

Teiresias	φονέα σέ φημι τάνδρὸς οὗ ζῆτεῖς κυρεῖν.	362
Oidipous	ἀλλ' οὐ τι χαίρων δῖς γε πημονὰς ἐρεῖς.	
T.	εἶπω τι δῆτα κάλλ', ἴν' ὀργίζῃ πλέον;	
O.	ὅσον γε χρήσεις· ὥς μάτην εἰρήσεται.	365
T.	λεληθέναι σέ φημι σὺν τοῖς φιλτάτοις αἴσχισθ' ὁμιλοῦντ', οὐδ' ὀρᾶν ἴν' εἴ κακοῦ.	
O.	ἦ καὶ γεγηθὼς ταῦτ' ἀεὶ λέξειν δοκεῖς;	
T.	εἵπερ τί γ' ἐστὶ τῆς ἀληθείας σθένος.	
O.	ἀλλ' ἔστι, πλὴν σοί· σοὶ δὲ τοῦτ' οὐκ ἔστ', ἐπεὶ τυφλὸς τά τ' ὦτα τόν τε νοῦν τά τ' ὄμματ' εἴ.	370
T.	σὺ δ' ἄθλιός γε ταῦτ' ὀνειδίζων, ἃ σοὶ	

οὐδείς ὃς οὐχὶ τῶνδ' ὀνειδιεῖ τάχα.

- O. μιᾶς τρέφῃ πρὸς νυκτός, ὥστε μήτ' ἐμὲ
μήτ' ἄλλον, ὅστις φῶς ὀρᾷ, βλάψαι ποτ' ἄν. 375
- T. οὐ γάρ σε μοῖρα πρὸς γ' ἐμοῦ πεσεῖν, ἐπεὶ
ἱκανὸς Ἀπόλλων, ᾧ τάδ' ἐκπρᾶξαι μέλει.
- O. Κρέοντος, ἢ τοῦ ταῦτα τᾶξευρήματα;
- T. Κρέων δέ σοι πῆμ' οὐδέν, ἀλλ' αὐτὸς σὺ σοί. 379

In verzen 376 en 378 wijkt de editie van Lloyd-Jones af van (sommige) andere tekstitgaven: in 376 volgt hij een conjectuur van Brunck (de manuscripten lezen με μοῖρα πρὸς γε σοῦ) en in 378 een oude papyrus (mss lezen σοῦ, niet τοῦ). Vooral het eerste brengt een belangrijk verschil in betekenis met zich mee. Hoewel van secundair belang in een vertaalwedstrijd, kan het wel degelijk een zinvolle oefening zijn om de leerlingen te wijzen op tekstuele verschillen, en hen zelf te laten overwegen en argumenteren welke lezing best past: een onderzoekscompetentie. Bij de beoordeling van de vertalingen zal de jury geen rekening houden met de keuze die in de vertaling gemaakt wordt.

We hopen dat vele klasgroepen zich door deze bekende verzen zullen uitgedaagd voelen.